

КУРД ЛАСВИЦ АПИКИС

Превод от немски: Виолета Тончева, 1990

chitanka.info

АПИКИС^[0]

Мото: В лоното на боговете

Тристан да Куня, 28 декември 1881 година

УВАЖАЕМИ ПРИЯТЕЛЮ!

Далеч от движението на международния трафик, в южната част на Атлантическия океан, ви пиша днес на самотен хълмист остров, където съм осемдесет и седмият жител, а осемдесет и осмият навярно няма да пристигне толкова скоро и може би по-добре бих направил да остана тук и да водя спокойния живот на отшелник, отколкото да се завърна в общността на блажените богове, която напуснах преди няколко дни, отново във варварска Европа, която ще се подиграва на моите разкази. Ех, поне да бяхте стъпили на духовния кораб, да бяхте яли веднъж от трапезата с амброзия и като мене да бяхте хвърлили поне един поглед в рая на мисълта!^[1] Щяхте да се люшкате подобно на мене между горда наслада и неутолим копнеж по непостижимото. Ала на вас, с вашето земно съзнание, трябва да ви се разказва в историческа последователност, та да можете да чуете.

Следвайки поканата на лорд Литън, аз оставих, както знаете, археологията за няколко месеца и относно пътешествието изцяло се доверих на прищевките на нашия великодушен приятел. Плавахме на неговата парна яхта „Муншайн“^[2] под закрилата на славния капитан Клинич при чудесно време в самотната, рядко посещавана южна част на Атлантика. На 11 декември 1881 година по обяд в дванадесет часа, когато при двадесет и осем градуса тридесет и четири минути западна дължина (от Гринвич) и тридесет и девет градуса петдесет и шест

минути южна ширина тъкмо щяхме да седнем на закуска, ни съобщиха, че наблизко има айсберги. Скоро пред очите ни се появиха не само отделни светли масиви, а изникна и една висока, дълга няколко мили, искряща от белота стена — странното явление трябваше да се проучи. Докато „Муншайн“ се държеше на безопасно разстояние, четирима яки моряци с гребна лодка ни закараха, корабния лекар, мистър Гилуолд и мене, при блестящите колоси. Колкото повече се доближавахме до скалата, толкова по-добре забелязвахме, за наше учудване, че това съвсем не бяха плаващи ледникови маси, а стръмният скалист бряг на един остров. Един дълбоко врязан фиорд разкри вход за нашата лодка и ние успяхме да намерим подходящо място за приставане. И сега, за наше изумление, се убедихме, че мнимият лед не бе нищо друго, а отвесна скала от огромни калцитни кристали, които, отразявайки слънчевата светлина, отдалеко без съмнение измамно наподобяваха айсберги. Във всеки случай в това се криеше причината, поради която на това място върху океанската карта бе отбелязано, че се виждат айсберги, но не и остров. Започнах да се катеря по стръмната стена, чиято височина може би достигаше стотина метра, тъй като издадените напред кристали правеха начинанието немного трудно.

Едва бях достигнал горния край и бях хвърлил един поглед отгъдетък, когато спрях като омагьосан, неспособен да се помръдна от удивление и възхищение. Скалната стена се спускаше, подобно на огромна дига, най-напред стръмно, а после преминаваше в хълмиста местност, — която — нагиздена в пищната зеленина на богатата растителна премяна — постепенно слизаше надолу към тих морски залив. Зад залива се издигаха нови хълмове, върху които — между зеленината на лавровите и маслинените дървета — се катереха ослепително белите къщи и палати на един ширнал се град, а над всичко се извисяваше онази великолепна постройка на Акропола така, както тя някога бе красила града на Атина Палада. На фона на този възхитителен пейзаж кипеше трескав живот; по морето — транспортни средства с причудливи очертания и хора, които сякаш пробягваха по водата, на брега — сред оживена суетня многолюдна тълпа, ала с одежди, каквито още никога не бях виждал. След първите мигове на вцепенение се опитах да дойда на себе си. Да извикам на спътниците си, не се решавах, понеже още не вярвах съвсем в

действителността на видяното. Как можеше този пъстър свят, който, от една страна, решително напомняше за гръцката древност, от друга страна обаче създаваше едно неописуемо, с нищо несравнимо впечатление за приказност, как можеше този свят да попадне сред пустошта на Атлантическия океан?

Докато, отдаден на този въпрос, наблюдавах втренчено странното оживление в нозете си, изглежда, бавно съм напредвал по скалния насип, защото внезапно се намерих пред една стръмна стълба, при все това по нея можеше да се върви, която водеше от височината надолу към хълмовете. Започнах да се съмнявам дали трябваше да дръзна без спътниците си да пристъпя в това непознато царство, но преди още да постигна съгласие със себе си, отпреде ми изникна един жител на страната, махна с ръка и ме прикани да сляза по стъпалата. Трябваше да се подчиня на тази заповед, защото — не бих могъл да кажа, но поканата бе настоятелна като божествен знак. Също така чувството, което изпитах, когато в противовес с първоначалното си намерение отстъпих безусловно и при все това с желание пред непознатия, не мога да сравня с нищо друго, освен с гласа на съвестта, която ни тласка към действие без избор, каквото и да ни подсказва самоанализът.

Обитателят на страната, който носеше лека наметка от блестяща като злато материя над тясно прилепнала долна одежда, бе нисък на ръст, но с благородна осанка, оръжие по него не можах да забележа; с горда походка той крачеше отпред, докато аз, като в сън, вървах безсилен след него. Когато стигнахме до брега на морския залив, той се обърна към мене, сякаш знаеше с абсолютна сигурност, че го бях последвал, макар че през десетте минути път изобщо не се поинтересува за мене, и ми зададе някакъв въпрос. Езикът в първия момент ми прозвуча чуждо и може би не бих го разбрал, ако общият елински характер на нашата околност внезапно не бе извикал у мене мисълта: това е гръцки. И когато непознатият повтори въпроса си, аз вече го разбрах, озадачи ме само необичайният изговор. Той ме попита в коя страна съм роден и как съм попаднал на този остров, също дали зная кой град се разстила пред очите ми. Стори ми се, че не очаква отговор на въпросите си, а ги бе задал само за да се убеди в невежеството ми; защото, когато му отговорих според възможностите си на класически гръцки с, разбира се, за него очевидно странно, но

все пак разбираемо произношение, лицето му придоби израз на радостно учудване.

Той внезапно стана любезен, подаде ми ръка и каза:

— Добре дошъл в Апикис, който и да си ти; езикът на елините ще ти запази свободата.

След това той взе от брега чифт странно оформени обувки, които ми подаде, закрепил през това време подобен чифт на краката си и стъпи с тях върху водата, сякаш това бе твърда земя. Стоях, разбира се, крайно объркан, без да зная какво да предприема, приблизително като жител на Огнена земя, комуто подават театрален бинокъл с молбата да си послужи с него.

Апикиецът се усмихна и ми разясни употребата на антидорите, както нарече той сандалите. Трябва да призная, че не разбрах всичко, и все повече ми се струваше, че в сравнение с този цивилизован елин аз съм варварин. Дотолкова обаче разбрах, че ходилата, които бяха изплетени от метални ленти, при допира с водата, съпроводен с поривисто бучене, така силно я разлагаха, че ставаше невъзможно да потънеш. Събрах смелост, обух антидорите и тръгнах, подкрепян от водача си, пешком по водата, не без страх и срам заради незнанието си.

Уви, гордостта ми от европейската култура на деветнадесети век трябваше скоро да падне още по-ниско, съвсем ниско. Забелязах сега, че подобно на нас много други най-спокойно си вървяха напред, а същевременно видях в ръцете им инструменти и по водата, бреговете и къщите наоколо приспособления от всякакъв род, които ми бяха напълно непознати. Един дивак, който влиза в някоя от нашите европейски столици, не би могъл да стои по-тъпо пред всички изобретения на новото време, отколкото аз стоях пред произведенията на изкуството в Апикис.

Моят водач зави от една улица към обширен площад, когато иззаобикалящата ни навалица от хора внезапно излезе един мъж с облекло като на моя придружител и необуздано се хвърли на врата ми.

— Еберт — извика той на немски, — как попадна в Апикис?

Моят водач отстъпи не без почтителност пред приближаващия се, докато аз набързо трябваше да си спомня кого виждам пред себе си. Защото необичайният костюм ме поставяше в недоумение. После разпознах, за моя радостна изненада — хайде, отгадайте! — нашия скъп приятел от студентските години Филандър, с когото през лятото

на хиляда осемстотин осемдесет и втора преживяхме такива възвисяващи душата часове в Хайделберг.

Сега бях в безопасност. Филандър се обяви за мой гостоприемнен домакин — тук той е изключително уважавана личност — и ме заведе в къщата си. На бурните ми въпроси нашият приятел отговаряше с кротката си олимпийска усмивка, която добре знаете.

— С времето — успокой ме той — ще разбереш, каквото можеш; само се дръж умерено, ако искаш да устоиш докрай. Ние не сме така обвързани като вас със сетивния свят на явлението — но забелязвам, че в момента те измъчва невъобразим глад.

Той ме представи на съпругата си, една грациозна, облечена във виолетово и златисто дама, за която подозирам, че с усилие потисна смеха си, щом ме видя. В действителност може учудването ми от обстановката да допринасяше за това, да изглеждам още по-ограничен, отколкото съм. Междувременно тя ме въведе с приятелски жест в обширни покои, които служеха едновременно като килер за хранителни продукти, кухня и трапезария.

— При нас няма прислуга — обясни тя, — всеки сам приготвя храната си.

Втори жест насочи вниманието ми към непознатите за мен запаси по стените и уредите, чиято употреба не разбирах — свих рамене и сега госпожа Лисара вече наистина се усмихна, едва-едва, но аз го забелязах.

Филандър взе няколко плода и парчета месо, сложи ги в едно блюдо и изля върху тях някаква течност, която нарече диапетон, а съприкосновението с нея постигна за половин минута въздействието на чудесна фурна. Пред мене имаше гарнирано филе, чиято консумация не само превъзходно ми се услади, но повиши и настроението ми, отърси ме от умората и събуди у мене желанието да реша някои от най-костеливите философски въпроси, както горе-долу се чупят орехи за десерт при нас.

Госпожа Лисара ме попита какви възгледи имат европейските дами за идентичността на етическия и логическия ноумен^[3] и дали моята съпруга вярва в трансцендентността или в иманентността на чувството; и плесна с ръце от изумление, когато ѝ казах, че при нас нито етиката, нито логиката играят някаква роля във възпитанието на девайките.

— Ив живота ли е така? — удиви се тя.

Съпругът ѝ ми спести неудобството на отговора, като изказа готовност да ми даде някои пояснения за условията в Апикис. Мога само накратко да ви нахвърля какво разбрах от изявленията му, доколкото това изобщо е възможно в границите на нашите понятия.

След екзекутирането на Сократ (399 година преди Христа) известен брой негови лични приятели, съмишленици и ученици напуснали, както е известно, Атина. Подобно на учителя си те разбрали, че след като наивната вяра в непоклатимостта на народната традиция веднъж е разрушена, то не връщането към старото, а обновяването на традицията отвътре ще спомогне чрез проникването в съзнанието, на всеки отделен човек и даването на пълно право на свободното лично убеждение да се извърши преходът от дребнавата национална закостенялост към благородната човешка същност. С намерението да основат самостоятелна държава на още необитавано крайбрежие, било то в Испания или Африка, която, управлявана според принципите на тяхното познание, да се развива напълно самостоятелно, двама заможни братя, Хайрефон и Хайрекрат, и както се знае, Платон, се запътили най-напред към Мегара. Там оборудвали няколко кораба, които били снабдени с всичко необходимо за основаването на колония. Това поселище обаче трябвало да се установи възможно най-независимо и да разчита само на собствената си сила. Странна орис пожелала тук наистина да бъде създадена люлката на една човешка същност, защото, след като експедицията напуснала рейда на Мегара, повече нито един човек на земното кълбо не получил вест от нея; самите изселници и техните потомци били откъснати от всякакво общуване и влияние на други хора и народи. Аз съм първият, комуто е разрешено да донесе известие от онези възвишени същества в Европа, на която те гледат със съжаление.

Изхвърлена от бури отсам Херкулесовите стълбове, след много седмици, изпълнени с опасности, експедицията била запратена на онзи скалист остров, където се намира днес Апикис. Тук тя намерила спасение. Фиордът, в който бе навлязла и нашата лодка, завива по-нататък назад и образува скритото затворено море, върху чиито цъфтящи брегове бил основан Апикис. Почвата във вътрешността на острова, отвъд високите калцитни стени, които я заобикалят се оказала изключително плодородна, а климатът — мек и приятен. Население от

седем-осем хиляди души намирало тук достатъчно храна, без много да се труди. По-голям брой жители обаче Апикис не достигнал. Защото, както каза моят гостоприемнен домакин, щастието не се състои във възможно най-голямото количество отделни центрове на съзнанието, а в интензивната и равномерна концентрация на съзнанието във всеки отделен индивид.

Когато го запитвах дали Апикис никога не би могъл да страда от свръхнаселеност, той се усмихна и рече:

— Трудно мога да ти обясня. Ако познаваше цялото развитие на нашата култура и можеше да схванеш дълбочината на нравствения ни светоглед, тогава щеше да разбереш, че въпросът ти спада към онези неоснователни питания, като например защо съществува светът, дали душата се намира в мозъка, дали благородството е синьо или зелено.

— Просто разкажи по-нататък историята ни — вметна госпожа Лисара.

— Когато дойдохме тук — продължи Филандър, — ние, учениците на Сократ и приятели на Платон, със стиховете на Софокъл на уста и спомена за скулптурите на Фидий в очите, с поуките на най-мъдрият сред хората в сърцето, когато намерихме тук безгрижен живот, образувахме малка, но щастлива общност на философски души и свободни от всякаква принуда да се борим срещу външни опасности, насочихме цялата си сила към хармоничното развитие на нашия вътрешен живот, към задълбочаване на мисленето, възпитание на волята, умерена наслада от плътските радости. Изтекоха две пълни хилядолетия, без да се появи платно на хоризонта на Апикис. През това време, при условия, каквито препълнената с хора Земя не може да предложи на нито един народ, тук се радвахме на едно спокойно, прогресивно развитие. Това, което ние междуременно постигнахме, вие никога не ще придобиете, дори ако културата ви се въздига още няколко хилядолетия, както през последния век, защото вие стоите върху съвсем различни от нашите исторически основи. Стотици милиони искат да станат щастливи; за тази цел вие трябва първо да отвоювате живота в мъчителна борба и след това да събудите в стотици милиони сърца чувството на сдържана задоволеност. Последното бихте могли може би да постигнете чрез някаква религия, която грабва духовете. Ала нали трябва да *живеете*. И както сте устроени вие, облекчаването на външната мизерия може да бъде

постигнато също само чрез *външна* работа и затова цялата ваша култура води единствено към развитие на силата на човечеството. Тя е длъжна да доведе до това, защото вие не можете другояче да победите живота. Нашата култура обаче не зачита и може да не зачита неизмеримата височина, до която човекът е в състояние да стигне чрез овладяването на външните сили на природата. Защото тя е постигнала дълбочината, в която съзнанието изгражда света на опита и в която всичко друго ѝ се удава от само себе си. Вие виждате само циферблата на големия световен часовник и изучавате хода на стрелките; а ние надникваме в зъбчатия механизъм и в двигателната пружина — пружината сме ние — и умеем да придвижваме механизма. Това не е упрек към вас, другояче вие не бихте могли да вървите напред, защото където и да опитвахте да пренебрегнете света и да се доберете до духовно щастие, гладуващата тълпа винаги ви тласкаше към неумолимостта на действителността, преди да сте успели да проникнете със съзнанието на общността в идеалното царство. Вие не можехте да се лишите от външната сила. За да я придобиете, трябваше отново да включите в сметката си природата, която искахте да презрете; трябваше да наблюдавате и да събирате и само чрез опита можете да придобиете знанието, което ви прави могъщи. И по този път трябва да продължите, друго средство нямате, защото мисълта ви не е способна да опознае другояче света. Той е достъпен за вас само в пространството, времето и необходимостта и следователно трябва да се подчините.

А ние цели две хилядолетия не изпитвахме потребност от нищо в природата, освен от онова, което тя сама ни даряваше. Тук нямаше тънещо в мизерия и невежество простолудие, нямаше алчно и разпуснато общество, нямаше господари и роби, а само ограничен брой равномерно, хармонично, всестранно образовани, самоограничаващи се хора. Не се нуждаехме от разделение на труда и от специални познания, задоволявахме се с това, което всеки можеше да разбере. И така достигнахме, по съвсем различен път от вас, до културата, която откривате при нас, до изобретения и удобства, които не познавате. Сега, естествено, виждате тук великолепни здания и хиляди изтънчени неща, ала всеки върши — само доброволно — това, което непременно умее и иска, като в културата на съзнанието напреднахме толкова много, че всеки разбира общата взаимовръзка и

самия себе си, а дългът и желанието вече не съжителствуват поотделно в апикийската душа. Ние не сме роби на традицията като първобитните народи, не сме господари на външната природа като цивилизованите нации на Европа, ние сме господари само на себе си, господари на волята си, господари на съзнанието изобщо и затова сме свободни. Не ни безпокоят грижи за бедстващи народи, нито пък за себични тирани, нямаме закони, защото всеки носи закона в самия себе си. Нямаме естествени науки и промишленост във вашия смисъл, не ни се налага да разгадаваме тайните на природата и да впрягаме силите ѝ в наша полза. Развитieto на духа ни, освободен от натиска на европейските милиони, пое друг път. При нас след Платон не последваха никакъв Аристотел, никаква схоластика, никакъв догматизъм, следователно не се нуждаехме от никакъв Галилей, никакъв Нютон, никакъв Дарвин. Нямахме никакво римско владичество, никакво преселение на народите, никаква феодална система, следователно не ни бе необходима революция. По времето, когато Ахей стана римска провинция, при нас се учеше това, което на вас ви разкриха Кант и Шилер. Когато християнските мъченици горяха в градините на Нерон, нашето мислене се освобождаваше от ограниченията на чувствеността и опознаваше своите граници в абсолютното. Когато в манастирските ви училища се изучаваха оскъдните останки на неоплатониците, метафизиката при нас бе основана като емпирична наука. И докато вашите метафизици си градяха призрачни въздушни кули в неограниченото царство на мечтите, ние бяхме проумели основните вътрешни условия на съзнанието, бяхме усвоили тайната на съзидателната сила. Откритията и изобретенията, които сега вие изтръгвате от природата, като премерват, претеглят и пресмятат, ние създаваме от собствения си Аз по свободен избор, след като разсъдъкът ни се освободи от своите окови и се превърна в интуитивна сила. В нашия свят не съществува противоречие между принуда и свобода. Да искаш, да си длъжен^[4] и да можеш не са вече разделени. И това ние постигнахме, силно насърчавайки искащото, чувстващото и мислещото съзнание. Това бе за вас невъзможно, защото трябваше да храните народи и да водите войни.

Във външните форми запазахме завещаните ни от прадедите традиции, доколкото те ни се струваха подходящи; по-хубави при вас

не намерихме. От последните два века насам, през които, макар и рядко, се появяваха кораби в наши води, ние се интересувахме и за историята на останалото човечество. Изпращаме на всеки десет години един избраник в Европа да изследва условията на времето. Аз бях последният, който пребиваваше оттатък, и тогава се запознахме. Ние премълчаваме съществуването на нашата държава, защото няма да бъдем разбрани и не искаме да ни пречат.

— А не се ли страхувате — попитах аз, — че европейците ще ви открият, ще завземат вашия малък остров и ще потъпчат свободата ви?

Приятелят ми отново се усмихна.

— Виждам — рече той, — че все още не си разбрал нашата същност. Хайде, запитай се, можеше ли ти да устоиш пред знака на апкиеца, който те доведе в града? Толкова, колкото честният може да желае безчестието. Ние заловихме твоите спътници, на първо време взехме и самия кораб, за да покажем непознатите варвари за развлечение на жителите, които не напускат града. Ще ви освободим отново, можете да се върнете в Европа. Ще поискаме всеки спомен у твоите събрата за тази страна да изчезне; никой не ще бъде в състояние да разкаже, че е видял острова ни. Нека ти единствен правиш изключение. Ти не си пленник, а желан гост. Нищо не бива да те обвързва, но предварително ти казвам, че никой няма да ти повярва. Опитай примерно следното: изкарай военния флот на Англия пред нашия остров, изправи армиите на Европа върху нашите калцитни насипи — ние ще *поискаме* и по силата на връзката между цялото съзнание в абсолютното командущите няма да са в състояние да дадат никаква друга заповед освен за отстъпление.

При тези думи аз навярно съм направил много глупава физиономия, защото приятелят ми отбеляза:

— Виждам твърде добре, че не можеш да проумееш какво ти казвам. Все едно да искаш да обясниш на едно индианско племе, че то никога не би могло да изгони белите хора от Америка, понеже моралното надмощие на цивилизацията неизбежно води до насилственото покоряване на онзи континент. Можеш да го убедиш само с физическа сила, като му посочиш множеството оръдия и пушки. В сравнение с нас ти притежаваш недостатъчния умствен багаж на индианеца, затова ще заговоря на твоя език. Няколко минути стигат, за да обвием нашия остров с поток от свободен етер^[5]. Нито едно тяло не

може да проникне през този поток — разпаднало се на атоми, то ще бъде отнесено от вихъра. Граната и броненосец изчезват в него като сламка в пламъка.

Мълчак. Обядът свърши. Моят приятел ме разведе из града. Това, което удивен видях и преживях, като пътуването с духовния кораб, психичната люлка, играта с понятия и безброй други неща, се надявам да ви разкажа устно. В пристанището видях големия подводен бързоходен кораб, който на всеки десет години отива под вода до Европа. Движеща сила тук също е химическото разлагане на водата, самото то обаче се предизвиква от етерни потоци; по-подробният механизъм не ми е познат. За пътувания в близост до острова се употребяват триредни гребни лодки, които са построени точно по модела на атинските триери. Тези плавания с гребни лодки се упражняват като спорт. После моят приятел ме заведе в къщата, в която бяха подслонени пленените ми спътници. Бяха я подредили по европейски, а едната страна бе оставена отворена; там на гъсто се тълпяха апикийците и се забавляваха с нашите хора, както ние се бяхме забавлявали с жителите на Огнена земя в зоологическата градина. И тук европейците бяха също така смаяни и недоумяващи като онези диваци. Лорд Литън четеше стар брой на „Стандарт“, капитан Клинич пиеше грог. Доктор Гилуолд гледаше под микроскоп уловено тук непознато насекомо. Един апикиец му подхвърли малка тръба. Гилуолд допря тръбичката до окото и до ухото си и тъй като не знаеше какво да прави с нея, я захвърли посред смеха на апикийците. Това бе ноуменална тръба, която — поставена на тила — заличава пространствената представа и прави възможно усещането на всеединството...

Часът на раздялата приближаваше. Лорд Литън пожела след освобождаването си да продължи пътешествието си към Южното полярно море, а аз помолих да улеснят бързото ми завръщане в Европа. Поканиха ме да се кача на една триера, изящна и красива, похубава от нея никой наварх от времето на Перикъл не е изкарвал от Пирея. Тя се наричаше „Одисей“ и носеше като отличителен знак в предната си част статуята на страдалеца, издялана от дърво, поразяваните жизнената си красота. Може би така е седял корабкрушенецът Одисей на заобиколената от морето Огигия, острова на Калипсо, когато, засенчил очите си с ръка, се е взирал с

копнеж към морето и е търсил недостъпната далнина. И както феакийците свалили Одисеи на брега на Итака, така апикийците ме оставиха спящ на брега на Тристан да Куня и положиха до мене подаръците си: златна чаша за силогизми със заровете на съдбата и опърлените в огъня на божествения остров криле на душата ми. Когато се събудих, пред мене стояха двама миришеци на рибено масло китоловци, които с глътка ром ме върнаха в света на сетивата, от който с тиха тъга ви поздравява

вашият Р. Еберт

[0] Колония (гр.) Препратка към фил. термин а priori, означаващ знание, получено преди и независимо от опита, както и към противоположния му термин а posteriori, означаващ знание, получено от опита и в резултат на опита. Б.пр. ↑

[1] Тук авторът употребява фил. термин intelligibel, интелигибелен, означаващ явление, схващано само чрез разума или интелектуалната интуиция, т.е. което е мислимо. Б.пр. ↑

[2] Лунна светлина (англ). Б.пр. ↑

[3] От νοημενον (гр.). — това, което се мисли. Фил. термин за схващаното само чрез ума, умопостигаемото. Б.пр. ↑

[4] Du sollst — нем., ти трябва, длъжен си, това е твоя върховна повеля. Категорическият императив във философията на Кант. Б.пр. ↑

[5] Предполагаема материя в световното пространство, чрез която се обяснявало разпространението на електромагнитните вълни илъчевата енергия (физ. остар.). Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.